

بازگشت اعتماد و امید به بخش خصوصی

پدرام سلطانی

نایب رئیس

اتاق بازرگانی ایران

با اجرایی شدن
برجام چالش‌های
اصلی بخش
خصوصی
در انجام
فعالیت‌هایش یک
به یک در مسیر
اصلاح قرار گرفت.
برخی از مسائل
با سرعت حل
شد و برخی
دیگر به دلیل
شرایط خاصی
که ایران گرفتار
آن بود مشمول
زمان طولانی
تری شد. یکی
از حوزه‌ها که
بیشترین انعکاس
را در فعالیت
بخش خصوصی
داشت مسائل
بانکی بود

که در خصوص روابط بانکی بخشی از مشکل خود ماییم. نظام بانکی کشورمان مطالبات معوق دارد و چارچوب‌های نوین بانکی را در خودش مستقر نکرده است. لذا برای همتایانش پریسک شناخته می‌شود و این امر در تعاملات بانکی جهان با ما اثر جدی داشته است.

واقعیت دیگری که باید به آن اشاره کنم سایه سنگین انتخابات امریکا بر اجرای برجام بود. کشورهای اروپایی به لحاظ سابقه ذهنی که از خزانه‌داری امریکا دارند نگران این امر هستند که مجدداً مورد تحریم قرار گیرند، از این رو با پیروزشدن ترامپ و رویکردی که وی دارد محتاط عمل می‌کنند و این احتیاط باعث می‌شود ثمرات برجام با سرعت در اقتصاد ایران نمایان نشود. انتخابات ایران هم برای خیلی از شرکت‌های خارجی حائز اهمیت است. سرمایه‌گذاران خارجی از کشوری که تنش‌های داخلی داشته باشد یا تصویر آینده آن مبهم باشد استقبال نمی‌کنند. لذا دورنمای انتخابات هم باعث شده جریان ورود سرمایه‌گذاری با کندی روبه‌رو شود.

در سایر بخش‌ها چون حمل و نقل دریایی اتفاق‌های بسیار خوبی رخ داده است و تمامی خطوط معتبر حمل دریایی سرویس‌هایشان را به بنادر ایران از سر گرفتند. این امر باعث شده است هزینه‌های صادرات و تجارت خارجی برای تجار ایرانی کاهش پیدا کند. در بخش هوایی هم اتفاق‌های مثبت متعددی افتاده است. پوشش بیمه‌های مهم صادراتی دنیا به کار با ایران هم برقرار شده است. بیمه‌های تجاری معتبر دنیا هم در ارائه خدمات در رابطه با ایران دوباره فعال شدند. هزینه مبادلات ارزی که به‌طور اجحاف آمیزی بالا رفته بود و دلان تحریم در لباس صراف کارمزدی در حدود ۸ الی ۱۰ درصد طلب می‌کردند، با اجرایی شدن برجام با سرعت کاهش یافت و اکنون خارج از شبکه بانکی کارمزد به کمتر از ۲ درصد رسیده است.

موارد فوق تنها مثال‌هایی از آثار کوتاه مدت برجام بر اقتصاد کشور بودند. بی‌تردید آثار اصلی و بلندمدت هنوز در راهند.

برجام مهم‌ترین اتفاق مثبتی است که در ۱۲ سال گذشته در کشور رخ داده است. اتفاقی که جنبه مثبت آن توانست بر تمام حوزه‌ها اعم از سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی، علمی و... اثر بگذارد. این مهم نقطه عطف دامنه‌داری است که آثار اجرا شدن آن محدود به یک دوره زمانی کوتاه نیست بلکه طی سالیان متمادی شاهد بروز ثمرات آن خواهیم بود. اجرایی شدن برجام نه تنها برای ایران بلکه برای سایر کشورها که در تعاملات بین‌المللی جایگاه مهمی دارند یک نقطه عطف است. رویکرد خصوصیت که حاکی از بی‌اعتمادی و سوءظن بود به سمت اعتمادسازی، تعامل و همکاری رفت.

این ویژگی‌ها نشان می‌دهد که برجام می‌تواند آثار خود را به وضوح در سطوح بین‌الملل و داخلی ایفا کند. برجام مدل پیشرفته و حرفه‌ای از مذاکرات دیپلمات‌های ایرانی با همتایان خودشان در سایر کشورها و قدرت‌های جهانی بود. تیم مذاکره‌کننده امریکا، آن گونه که انعکاس یافته بود، بیش از ۱۶۰ نفر بود و تیم ایرانی در حدود ۱۰ نفر. این تفاوت کمی آشکار نشان می‌دهد که ایران چه کار مهمی انجام داده است.

اما از آنجا که اقتصاد کشور ارتباط تنگاتنگی با سیاست دارد اصلاح روابط با سایر کشورها برای اقتصاد نیز یک ضرورت بود. لذا با چشم‌انداز مثبتی که ایجاد شده است اطمینان، اعتماد و امید به آینده به بخش خصوصی بازگشت. هیچ کشوری را سراغ نمی‌شود گرفت که بدون ثبات و امنیت چشم‌انداز امیدبخش شاهد افزایش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی باشد. برجام این امکان را فراهم کرد تا سرمایه‌گذاران به فضای موجود در ایران اطمینان کنند و به همکاری با ایران تمایل شوند. بهتر است این گونه بگوییم که در اندازه‌گیری عوامل مؤثر در بهبود محیط کسب و کار و فضای سرمایه‌گذاری، به لحاظ مرتفع کردن مشکلات بخش خصوصی برجام به تنهایی ۴۰ درصد کل این وزن را داشت و مابقی مربوط به صدها و بلکه هزاران مؤلفه مخمل محیط کسب و کار است که بسیاری از آنها مزمین شده‌اند.

بخش خصوصی نمود اولیه برجام را پیش از اجرایی شدن آن احساس کرد. با تفاهمی که در لوزان صورت گرفت سیل هیأت‌های تجاری از کشورهای توسعه‌یافته به کشورمان روانه شد و شرکت‌های بزرگ، متوسط و کوچک با کنج‌کاوی و علاقه وارد ایران شدند تا از نزدیک شرایط و فرصت‌های همکاری را ببینند و حقیقت‌یابی کنند. بعد از این رفت و آمدها تعاملات کم و بیش ادامه دارد و برخی هم به سرانجام رسیده است.

با اجرایی شدن برجام چالش‌های اصلی بخش خصوصی در انجام فعالیت‌هایش یک به یک در مسیر اصلاح قرار گرفت. برخی از مسائل با سرعت حل شد و برخی دیگر به دلیل شرایط خاصی که ایران گرفتار آن بود مشمول زمان طولانی تری شد. یکی از حوزه‌ها که بیشترین انعکاس را در فعالیت بخش خصوصی داشت مسائل بانکی بود. بانک‌های ایرانی بتدریج توانستند با بانک‌های کوچک و متوسط خارجی تعامل برقرار کنند. هر چند سطح روابط هنوز کافی نیست اما در همین حدود هم موجب گشایش شد. باید متذکر شوم

جمله مفاد قرارداد اعلام شده است. در بخش خصوصی کرمان موتور به عنوان یکی از خودروسازان بخش خصوصی تابستان سال جاری قراردادی را با شرکت هیوندای موتور کره جنوبی منعقد کرد تا تولید خودروهای این شرکت کره‌ای در منطقه ویژه اقتصادی ارگ جدید بم تولید شود.

قراردادهای انرژی باتکیه بر توان داخلی

قراردادهای بزرگی نیز که در بخش انرژی با شرکای خارجی بسته شد از این قاعده مستثنا نبود، چرا که مهم‌ترین قراردادهای نفتی و نیروگاهی نیز با انتقال سرمایه‌گذاری عظیم و همراه با انتقال دانش فنی روزنهایی وبه امضا رسید. در این زمینه انعقاد قرارداد ۴/۸ میلیارد دلاری کنسرسیومی به رهبری توتال فرانسه برای توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی در این قالب تعریف می‌شود.

این قرارداد که براساس الگوی جدید قراردادهای نفتی ممکن شد بین شرکت ملی نفت ایران و کنسرسیومی فرانسوی-چینی-ایرانی امضای نهایی شد. در این قرارداد توتال فرانسه ۵۰/۸ درصد، CNPCI چین ۳۰ درصد و پتروپارس ایران ۱۹/۹ درصد سهم دارند. در این پروژه حداقل سهم تولید داخل ۷۰ درصد در نظر گرفته شده که نشان دهنده توجه به توان داخلی و انتقال دانش فنی است.

در حوزه انرژی یکی دیگر از بزرگترین قراردادهای یک شرکت ترکیه‌ای به نام «یونیت اینترنشنال» به امضا رسید که برای تولید ۵ هزار مگاوات نیروگاه سیکل ترکیبی با راندمان بالای ۵۸ درصد، بالغ بر ۴/۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری می‌کند. بررسی ده‌ها قراردادی که در بخش صنعت میان ایران و شرکت‌های خارجی به امضا رسیده است نیز نشان می‌دهد که تمام آنها سرمایه‌گذاری و تولید مشترک است. برای نمونه گروه دانیلی ایتالیا، قراردادی به ارزش ۶/۲ میلیارد دلار برای عرضه ماشین‌آلات و راه‌اندازی آنها در کارخانه‌های فولاد و آلومینیوم در ایران امضا کرد. گروه ایتالیایی گایو نیز توافق نامه‌هایی به ارزش ۴/۵ میلیارد دلار برای پروژه‌های از جمله احداث خط آهن امضا کرده است. شرکت آلمانی زیمنس یادداشت تفاهمی برای ارائه ۱/۶ میلیارد دلار تجهیزات حمل و نقل و خدمات به ایران امضا کرد.

۱۱.۸ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری، ۴۵ میلیارد دلار فاینانس

براساس گزارش‌های رسمی ارائه شده از سوی دستگاه‌های ذریبط در دوران پس‌برجام بالغ بر ۱۱ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری خارجی مصوب شده است. علاوه بر این در طول سال جاری ۴۵ میلیارد دلار فاینانس (استقراض) هدف‌گذاری شده که تاکنون بخش عمده آن عملیاتی شده است.

از زمان اجرای برجام در دی‌ماه سال گذشته تاکنون، ۱۱/۸ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی در کشور مصوب شده است که در این بین سهم اسپانیا و آلمان در مقایسه با سایر کشورها برای تأمین مالی پروژه‌های ایرانی بیشتر بوده است.

این میزان سرمایه‌گذاری برای ۱۱۳ طرح جدید و ۴۴ مجوز افزایش سرمایه‌گذاری طرح‌های در حال اجرا است، به این صورت که ۱۱/۳ میلیارد دلار آن برای طرح‌های جدید هزینه خواهد شد و سهم افزایش سرمایه‌گذاری نیز حدود نیم میلیارد دلار است.

این سرمایه‌ها به بیش از همه در طرح‌های مربوط به تأمین آب و برق و گاز هزینه می‌شود. سهم این بخش ۸/۵ میلیارد دلار است، به عبارت دیگر بیش از ۷۵ درصد از سرمایه‌گذاری خارجی در کشور به سمت طرح‌های حامل انرژی سرازیر خواهد شد. صنعت و خدمات نیز هر کدام حدود ۱۲ درصد از سهم سرمایه‌گذاری خارجی را به خود اختصاص خواهند داد. سایر بخش‌ها مانند ارتباطات، کشاورزی، ساختمان و... نیز در مجموع سهمی حدود ۲ درصد خواهند داشت.

اما نکته مهم دیگری که در جذب سرمایه خارجی برای ایران وجود دارد این است که کشورهای اروپایی بیش از ۵۷ درصد سرمایه‌گذاری‌های مصوب را به خود اختصاص داده‌اند. اسپانیا به تنهایی ۳/۲ میلیارد دلار از سرمایه‌گذاری خارجی را انجام خواهد داد. این به معنای سهمی ۲۷ درصدی برای این کشور است. آلمان نیز شرایطی نزدیک به اسپانیا دارد و با ۲/۹ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری بیش از ۲۴ درصد سرمایه‌گذاری مصوب در ایران را انجام می‌دهد. نکته حائز اهمیت دیگر در این بین آن است که چین با تصویب ۸۹۵ میلیون دلار سرمایه‌گذاری، سهم کوچک ۷/۵ درصدی را از آن خود کرده است.

